

Nr 544

Av herr **Antonsson m. fl.**, om inrättande av ett näringsråd samt om översyn av handelsrepresentationen i de västeuropeiska länderna.

Den nyligen träffade sjustatsöverenskommelsen kommer att öppna nya stora möjligheter för vårt lands näringsliv. Likaså är det uppenbart att det kommer att medföra omställnings- och anpassningssvårigheter. De positiva inslagen dominerar, men svårigheterna får fördenskull inte lämnas obeaktade. Exportnäringarna kommer att få nya möjligheter men ställs också inför omställningsproblem på den europeiska marknaden så länge den handelspolitiska blockbildningen kvarstår i Västeuropa. Hemmamarknadsnäringarna får ökade möjligheter utanför landets gränser men får samtidigt vidkännas en ökad konkurrens utifrån. Ingen av våra näringsgrenar kommer att undgå verkningar av de nya handelspolitiska förhållandena.

Särskilt om en samarbetsöverenskommelse kan träffas mellan sjustatsmakterna och sexstatsunionen, kommer våra traditionella exportindustrier, som grundar sig på vårt lands rika naturtillgångar, att få stora möjligheter på den europeiska marknaden. Den uppfattningen har gjort sig gällande att vi därför bör satsa mesta möjliga av våra resurser på dessa industrigrenar och i stort sett lämna det övriga därhän. Vi delar inte denna uppfattning. Visst kan de nuvarande exportgrenarna av vårt näringsliv förbättras och göras effektivare, och visst finns det möjligheter att utnyttja råvarubasen för dessa på ett bättre sätt, och detta bör givetvis ske.

Vi anser dock inte att ovannämnda näringsgrenar skulle vara de enda som får ökade möjligheter. Också de näringar, som traditionellt betraktats som typiska hemmanäringar, bör kunna räkna med att vinna insteg på en ny marknad. För dessa kan det i betydande utsträckning bli fråga om att mer specialisera produktionen och — kanske framför allt — att i tid skaffa kännedom om och erfarenhet av den nya marknadens möjligheter. Vi vill betona dessa möjligheter för hemmanäringarna, emedan tillvaratagandet av dessa i hög grad kommer att kunna bemästra de omställnings- och anpassningsproblem, som följer med den nya handelspolitiska situationen.

Skulle dessa hemmanäringar framgent huvudsakligen ägna sig åt en av internationell konkurrens beskuren Sverige-marknad, bleve anpassningsprocessen inom näringslivet av mycket betydande omfattning. Den skulle på ett genomgripande sätt omvandla strukturen och betingelserna för stora delar av vårt land. Enskilda bygder och orter med ett relativt ensidigt näringsliv skulle kunna bli ställda inför en nära nog total omställning. Nedläggande av företag, omskolning och omflyttning av arbetskraft och kanske också ett mödosamt uppbyggande av en ny produktion kan nödvändiggöras. Dylika konsekvenser torde inte helt kunna undgås, men deras tyngd

och omfattning beror som nämnts på huruvida hemmanäringarna på den nya marknaden kan finna kompensation för det internationella insteget på hemmamarknaden.

De friare handelsförbindelserna i Västeuropa berör givetvis också småföretagsamheten, ett mycket betydande inslag i svenskt näringsliv. Till den del denna utgöres av renodlade serviceföretag synes den inte beröras i större utsträckning. Vi tror heller inte att Europa-marknaden med nödvändighet kommer att medföra en nedgång för småföretagsamheten i övrigt. Erfarenheten visar att småföretagsamheten i svenskt näringsliv även har sin plats i produktionen av stora artiklar i långa serier och då som underleverantör. Erfarenheten visar också att de mångskiftande konsumtionsbehoven och en ständigt stegrad efterfrågan på olika detaljartiklar, som karakteriserar ett samhälle med hög ekonomisk standard, skapar nya möjligheter för småföretagsamheten. Att därvid en större marknad i och för sig skulle utgöra ett handikapp förefaller ingalunda troligt. Småföretagsamheten synes emellertid i ännu högre grad än övriga delar av hemmanäringarna vara beroende av goda försäljningsorganisatoriska möjligheter. Detta gäller såväl kontakterna utomlands som försäljnings- och utbudsorgan här hemma.

Den allmänna ekonomiska politiken blir självfallet avgörande för näringslivets framtida möjligheter. Vi avser emellertid icke att här ta upp denna till granskning utan inskränker oss till att betona att omställningen inför Europa-marknaden nu är vår allra största näringspolitiska uppgift och att den bör ha en viss förtur vid ekonomiskt-politiska bedömanden. De direkta näringspolitiska åtgärderna bör enligt vår mening inriktas på följande.

Ett organ för näringspolitiska frågor — ett näringspolitiskt råd — bör inrättas. Det bör ha till uppgift att närmare bereda åtgärder för underlätande av övergången till den nya handelspolitiska situationen och de förändrade betingelser som inträder som följd därav. I rådet — som kan tänkas arbeta på delegationer — bör ingå främst företrädare för de organisationer och områden inom näringslivet och på arbetsmarknaden som beröres av omställningsproblemen.

Ett sådant råd skulle ha en viktig funktion att fylla. En samverkan mellan stat och näringsliv — som vi närmare skall beröra i det följande — är nödvändig. Teoretiskt skulle kontakt för sådan samverkan kunna etableras genom ett centralt ämbetsverk, men de uppgifter, som skulle åvila rådet, är av sådan natur att vi principiellt avvisar en sådan lösning. Av största vikt är att företrädare för näringsliv och arbetsmarknad med konkret och praktisk kännedom om ifrågavarande problem utgör det dominerande inslaget i rådet. Man måste undvika att åsidosätta friheten inom näringslivet. Vi förutsätter vidare att rådet skulle etablera erforderlig kontakt med branschorganisationer etc. men också med berörda myndigheter.

Rådets första uppgift borde vara att låta genomföra ett kartläggningsarbete: det bör kartlägga de möjligheter som den nya marknaden rent prismässigt erbjuder för skilda delar och branscher inom vårt näringsliv, det

pristryck, som kommer att uppstå utifrån på hemmamarknaden m. fl. liknande uppgifter i syfte att klargöra konkurrensförhållandena. Inför det nu träffade frihandelsavtalet har ett dylikt arbete utförts av kommerskollegium. Detta bör fullföljas. Det bör prövas om nämnda ämbetsverk kontinuerligt kan ha denna uppgift om hand och ställa erforderligt material till rådets förfogande.

Mot denna bakgrund torde rådet sedan ha möjlighet att i stora drag fastställa verkningarna för olika delar och branscher av näringsliv och arbetsmarknad och också för olika delar av landet. Av särskild vikt vore att berörda parter, fackliga organisationer, branschorganisationer, myndigheter etc. erhöles kontinuerlig god information i dessa ting.

Jämsides med detta kartläggnings- och delgivningsarbete borde också rådet förbereda aktiva åtgärder i syfte att utnyttja de möjligheter som öppnas och bemästra de problem som uppkommer. En mycket stor betydelse bör därvid tillmätas handelsrepresentation och marknadsövervakning på frihandelsmarknaden. Genom att berörda länder uppger de protektionistiska inslagen i handelspolitiken synes dessa uppgifter komma att ändra karaktär från hittills sedvanlig handelsrepresentation till mera av marknadsövervakning och aktiv försäljning av det slag som nu dominerar på hemmamarknaden. Möjligheterna till samverkan med befintliga organ, t. ex. nuvarande exportindustriens, bör givetvis prövas.

En näraliggande uppgift vore att ta initiativ till försäljningsorganisationer inom landet. Särskilt inom vissa småföretagargrupper har med anledning av Europa-marknaden förmärkts ett stort intresse för dylika organisationer. Av stor betydelse — om än inte avgörande — synes vara att man på lämpligt sätt kan länka samman dylika försäljningsorganisationer med representationen utomlands. Den sistnämnda bör uppbyggas med hänsyn härtill, och näringsrådet bör vara rådgivande instans vid uppbyggandet av de inhemska försäljningsorganisationerna.

I detta sammanhang bör också uppmärksammas den betydelse som marknadsundersökningen kan komma att få — kanske särskilt för småföretagsamheten. I de svenska småindustridistrikten finns många exempel på en långt specialiserad produktion. Detaljartiklar, som i och för sig kan synas obetydliga, har gjorts till föremål för massproduktion och funnit stor avsättning. På en större marknad bör detta kunna ske även beträffande artiklar, vilkas relativa förbrukning inte är så stor. Endast en marknadsundersökning kan emellertid ge en tillförlitlig grund för företagarens bedömning, när det gäller att fastställa vad som kan vara gångbart utanför det egna landets gränser. På liknande sätt förhåller det sig för många som hemmamarknadsindustrier nu betecknade företag. Deras produktion omfattar nu i många fall en synnerligen rikhaltig sortering. I framtiden kan det bli nödvändigt att på ett ganska radikalt sätt skära ner sortimentet, specialisera produktionen på några få artiklar eller modeller och med dessa utomlands söka kompensera den nedgång i försäljningen inomlands, som kan föran-

ledas av att utländska företag med sin specialproduktion vinner insteg på den svenska marknaden. Även för sådana svenska företag kommer marknadsundersökningen att bli av synnerligen stort värde. Här föreligger således ytterligare en betydelsefull uppgift för handelsrepresentations- och försäljningsorganisationen utomlands länkad samman med försäljningsorganisationerna inom landet.

Lösandet av här skisserade organisatoriska spørsmål synes vara av vital betydelse för stora delar av vårt näringsliv. Den nya marknaden kommer att vinnas av de länder och företag som snabbt kan etablera kontakter och komma ut med kvalitetsprodukter till konkurrenskraftiga priser. Såväl pris- som kvalitetsmässigt torde det svenska näringslivet allmänt sett kunna hävda sig vid jämförelse med näringslivet i andra europeiska länder. De försäljningstekniska problemen kan därför bli av avgörande betydelse.

Den andra avgörande frågan är kapitalfrågan. Som framgått av det föregående torde de svenska företagen i avsevärd utsträckning ställas inför krav på en omställning eller ytterligare rationalisering av produktionen. Den nuvarande situationen på kreditmarknaden är ur dessa synpunkter inte uppmuntrande. Bland annat kan det höga ränteläget väntas försvåra och fördyra rationaliseringarna med högre svensk prisnivå som följd. Vi avser icke att här mera ingående diskutera heller dessa spørsmål, men vill ändå framhålla att de intressen som hittills ansetts vara av allra högsta angelägenhetsgrad nu i viss mån måste stå tillbaka så att de angelägna kreditbehoven inom näringslivet kan tillgodoses.

Förutom kapitalbehovet för rationalisering uppkommer för berörda sektorer av näringslivet behov av resurser för att kunna lämna leveranskrediter. I åtskilliga fall torde de svenska avnämarna få räkna med längre betalningstider på Europa-marknaden än vad som varit vanligt på hemmamarknaden. Vid priskonkurrens kan nämligen betalningsvillkoren vid sidan av priset bli av avgörande natur. Särskilt i initialskedet, då det gäller att vinna insteg och fotfäste på den nya marknaden, är det angeläget att det svenska näringslivet får goda möjligheter härvidlag.

Berörda delar av det svenska näringslivet står alltså inför uppgiften att dels i många fall genomföra omställning och rationalisering, dels bygga upp en organisation för försäljning m. m., dels stå beredda att i större utsträckning lämna leveranskrediter. Kapitalsvårigheterna är betydande — kanske särskilt inom berörda sektorer. Det synes därför erforderligt att åtgärder vidtages för att tillgodose kapitalbehovet.

Den form som därvid främst bör komma i fråga är statliga kreditgarantier. Vi tror icke på ett system, där man med motiveringen att den nya situationen äventyrar vissa företag ger sig in på exempelvis den direkta bidragsgivningens väg. Den enskilde företagarens egen bedömning av företagets ekonomiska framtidsmöjligheter får inte åsidosättas. Många företag, som haft sin avsättning på hemmamarknaden, kan emellertid få sina betingelser radikalt förändrade av orsaker, som företaget eller företagaren icke kunnat

påverka. Dessa bör få en ordentlig chans att klara de problem som inställer sig. Staten bör i initialskedet kunna medverka på lämpligt sätt vid uppbyggande av försäljningsorganisation och dylikt och måste därjämte som ansvarig för den ekonomiska politiken trygga tillgången till erforderligt kapital.

Motionsvis och på annat sätt har det i riksdagen påtalats angelägenheten av att förberedelserna för övergången till Europa-marknaden vidtogs i god tid. Upprepade gånger har krävts tillsättande av en särskild utredning. Enligt vår mening är det beklagligt att så icke skett. Det skulle då ha funnits större möjligheter att vidtaga de åtgärder som nu omedelbart måste vidtagas. Bland annat skulle måhända kreditgarantigivningen kunnat ordnas på för dessa ändamål mera lämpligt sätt.

I en av oss väckt motion angående bostadspolitiken har sådana förslag ställts att ett ökat utrymme på cirka 150 milj. kronor blir tillgängligt för näringslivet på kreditmarknaden. Detta utrymme bör till viss del tagas i anspråk för den kreditgarantigivning som enligt vår mening måste komma till stånd. Yrkande härom framställes i särskild motion.

Förberedelsen av de åtgärder, som vi angivit i det föregående, kommer självfallet att medföra vissa kostnader. Till följd av räntehöjningen kommer till statskassan från de statliga länen till företagarföreningarna att inflyta ränteinkomster om 1,5 milj. kronor. Dessa bör komma företagsamheten till godo. En halv miljon kronor bör disponeras för här angivet ändamål.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

a) att frågan om inrättande av ett näringsråd med syfte att underlätta det svenska näringslivets erforderliga anpassning till den europeiska frihandelsmarknaden och med de allmänna uppgifter som i motionen angivits skyndsamt må prövas,

b) att handelsrepresentationen i de västeuropeiska länderna göres föremål för översyn, varvid särskilt bör prövas möjligheterna att dels främja tillkomsten av försäljningsorganisationer av den art som i motionen angivits, dels etablera samarbete med dylika försäljningsorganisationer, samt

c) att förslag i ovan berörda ärenden snarast må föreläggas riksdagen.

Stockholm den 27 januari 1960

Johannes Antonsson

Gunnar Larsson
i Luttra

Einar Gustafsson
i Kårby

Henry Brandt

Stig F. Hansson
i Önnarp

N. G. Hansson
i Skegrie

Lars Eliasson
i Sundborn